

สตรีทอาร์ตกับการพัฒนาเมือง

STREET ART AND URBAN DEVELOPMENT

ปภณ กมลวุฒิปงศ์*

PAPON KAMONWUTTIPONG

(Received: January 3, 2023; Revised: February 1, 2023; Accepted: March 15, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง สตรีทอาร์ตกับการพัฒนาเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา งานศิลปะแนวสตรีทอาร์ตที่เข้ามามีบทบาทต่อปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนเมือง ผลการศึกษาพบว่า สตรีทอาร์ตถูกพัฒนามาจากผลงานกราฟฟิตี้ ซึ่งเป็นศิลปะที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เนื่องจากการสร้างงานที่เสียดสีสังคม ต่างกันจากผลงานสตรีทอาร์ตที่มีรูปแบบการนำเสนอ ผลงานในเชิงบวกให้กับสังคม สร้างผลงานบนพื้นที่สาธารณะโดยอาศัยการศึกษาพื้นที่เป็นหลัก โดยสิ่งสำคัญไม่ใช่การแสดงออกทางอารมณ์ของศิลปินเพียงเท่านั้น ภาพผลงานสตรีทอาร์ต ต้องเกิดประโยชน์ในเชิงส่งเสริมให้กับสถานที่ด้วยสัญลักษณ์ รูปแบบภาพ มีการยินยอม จากเจ้าของพื้นที่ ประกอบกับผลงานบางพื้นที่ต่อยอดเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนหรือสถานที่ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความงามเกิดขึ้นด้วยศิลปะแนวสตรีทอาร์ต ทำให้เกิดเป็นกระแส การถ่ายภาพร่วมกับผลงานศิลปะแนวสตรีทอาร์ตเพิ่มมากขึ้น เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวไปในตัว และยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลงานของศิลปิน เพื่อให้เกิดประโยชน์ แก่ผู้คนในชุมชน ส่งผลต่อการมีจิตสำนึกร่วมดูแลสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ผลงานกราฟฟิตี้ที่ถูกมองในด้านลบ เพียงระยะเวลาของการพัฒนาที่ต่างไปทำให้ผลงาน สตรีทอาร์ตที่มีพัฒนาการต่อมาสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ให้กับสังคมได้อย่างงดงาม

คำสำคัญ : สตรีทอาร์ต กราฟฟิตี้ ภูมิทัศน์เสื่อมโทรม การพัฒนาเมือง

* วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Suphanburi College of Fine Arts, Bunditpatanasilpa Institute

Abstract

This academic article titled “Street Art and Urban Development” aims to examine the role of street art in improving the landscape of urban communities. The study found that street art originated from graffiti, an art form not widely accepted as it satirizes society. Street art, on the other hand, presents artwork in a positive light for society and creates art in public spaces by studying the area. The focus is not solely on the artist's emotional expression, but the artwork should serve to enhance the place through symbolism and visual appeal, with the consent of the property owner. Some street art projects also generate additional income for the community or location. By using street art to beautify the urban landscape, there is an increase in tourism, which in turn boosts the economy. This also adds value to the artist's work, creating benefits for the community and increasing their awareness of and responsibility for environmental care. The article suggests that while graffiti art has been viewed negatively in the past, the development of street art has created a new vision for society, leading to beautiful and beneficial changes.

Keywords: Street art, Graffiti, Degraded landscape, Urban development

บทนำ

“กราฟฟิตี” (Graffiti) การสร้างงานศิลปะบนกำแพงชนิดหนึ่ง ที่ถูกกล่าวถึงอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยคำศัพท์นี้มีที่มาจากภาษากรีก คำว่า “กราฟีน” (Graphein) แปลว่า การเขียน ดังนั้น กราฟฟิตี ก็คือ การเขียนตัวอักษรลงบนผนัง จนเมื่อปี ค.ศ. 1969 มีเด็กหนุ่มชาวกรีกคนหนึ่งได้เซ็นชื่อแท็กของตัวเอง คำว่า Taki 183 (ทากิหนึ่งแปดสาม) Taki เป็นตัวแทนชื่อของเขา ส่วนตัวเลข 183 หมายถึงถนนที่เขาอาศัยอยู่ เขาเซ็นแท็กลงไปตามรถไฟใต้ดินแถบแมนฮัตตัน จนเกิดเป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก ก่อนกลายเป็นประเพณีที่ทำต่อ ๆ กันมา ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองในเรื่องการขีดข่วนพ่นระบาย ทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่สาธารณะ ส่งผลให้ศิลปะแนวกราฟฟิตี

ถูกกล่าวถึงในด้านลบมากกว่าบวก เนื่องจากงานศิลปะแนวนี้ค่อนข้างเป็นแนวเสียดสีสังคม ระบายอารมณ์ความรู้สึกของผู้สร้างมากกว่าผู้ชมงาน สะท้อนเรื่องวัฒนธรรมการเหยียดสีผิว ประกอบกับการมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมเพลงตะวันตกแนวเพลงฮิปฮอป (Hip-Hop) ภายหลังได้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมาจนเกิดเป็น “สตรีทอาร์ต” งานศิลปะตามท้องถนน สร้างผลงานบนสถานที่สาธารณะ ซึ่งจากการศึกษาของแมนฤทธิ์ เต็งยะ (2559, น. 2424) กล่าวว่า อิทธิพลกราฟฟิตี้ในต่างประเทศเกิดจากการหล่อหลอมของ วัฒนธรรมของฮิปฮอป (Hip-Hop Culture) มาอย่างยาวนาน เป็นเรื่องราวที่ท้าทาย กฎหมาย การขีดเขียนตามที่สาธารณะเพื่อตอบโต้สังคมของชาวผิวสีในอเมริกา กราฟฟิตี้คือ วัฒนธรรมที่เป็นทั้งงานศิลปะและเป็นขบถในเวลาเดียวกัน กราฟฟิตี้ในประเทศไทยถูกรับ เอาวัฒนธรรมการทำงานที่ท้าทายกฎหมายและรูปแบบมาใช้ แต่เมื่อพัฒนาเข้าสู่สตรีทอาร์ต ได้ลดความรุนแรงลง โดยหยิบยืมรูปแบบการทำงานในที่สาธารณะมาใช้เพียงเท่านั้น ศิลปินมุ่งไปที่ การทำงานเพื่อศิลปะมากกว่าวิธีการทำงานนอกกฎหมาย ด้านของวันเฉลิม จันทรพงษ์แก้ว (2560, น. 2) ได้แสดงความเห็นว่า สตรีทอาร์ตเป็นหนึ่งในศิลปะร่วมสมัยที่มีความเป็นมา ตั้งแต่สมัย ค.ศ. 1980 ในการสร้างสรรค์ไปในทางความคิดทางวัฒนธรรมและรูปแบบ ทางประวัติศาสตร์ของการแสดงออกทางศิลปะในเมือง ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในความร่วม สมัย ผลงานสตรีทอาร์ตเริ่มมีกระแสตอบรับที่ดีมากกว่าผลงานแนวกราฟฟิตี้ จากจุดนี้ที่มี การส่งเสริมกล่าวถึงสังคมในด้านสวยงาม วัฒนธรรมที่งดงามของพื้นที่ มีการพัฒนา ที่ค่อนข้างเร็วและเข้ากับศตวรรษที่ 21 ตอบโจทย์วัยแห่งการแสดงออกที่ต้องการตัวตน บนพื้นที่สังคม จึงกลายเป็นการประกวดแข่งขันเกิดขึ้นมากมาย สตรีทอาร์ตมีการผสมผสาน เทคนิคต่าง ๆ เช่น สื่อเทคโนโลยี และศาสตร์ทางศิลปะหลากหลายรูปแบบ จึงทำให้ผลงาน สตรีทอาร์ตเป็นสื่อที่มากกว่าการพ่นข้อความหรือการเขียนรหัส

ทั้งนี้ เนื้อหาของผลงานสตรีทอาร์ตสื่อสารในเชิงสัญลักษณ์มากกว่า โดยจะเน้นด้วย ภาพและมีการพัฒนาเทคนิคมากขึ้นกว่าการใช้สีสเปรย์ โดยสตรีทอาร์ตแยกย่อยประเภทได้ 8 อย่าง ดังนี้ 1) การปิดโปสเตอร์หรือใบปลิวโดยใช้กาวทา (Wheat Pasting, Poster Art) 2) การพ่น ด้วยสเปรย์ โดยมีบล็อกกันสี (Stencil Graffiti) 3) สติกเกอร์ (Sticker Art) การออกแบบสติกเกอร์แล้วแปะในสถานที่ต่าง ๆ 4) กราฟฟิตี้ (Graffiti) หรือการพ่น

ด้วยสีสเปรย์ 5) การแกะสลักต้นไม้ แผ่นไม้ หรืออาคาร (Wood Blocking) 6) การระบายสีบนผนัง (Mural หรือ Street Painting) 7) การแปะประดับด้วยกระเบื้อง (Mosaic tiling) และ 8) การใช้ไฟเพื่อสร้างภาพ (Led Art) (Castleman, 1984)

สตรีทอาร์ต นั้น นิยมใช้ในการสื่อสารอย่างแพร่หลายในหลายด้านไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวขึ้นอยู่กับที่แนวความคิดของศิลปินมากกว่าว่าต้องการที่จะสื่อสารด้านใด เรื่องใดออกมา โดยสามารถแบ่งเป็นข้อ ๆ ได้ ดังนี้ 1) การสื่อสารเพื่อสะท้อนเสียดสีสังคม 2) การสื่อสารด้านวัฒนธรรม และ 3) การสื่อสารด้านการเมือง ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า สตรีทอาร์ต เปลี่ยนจากศิลปะข้างถนนที่ผู้คนอาจมองว่าสกปรก หรือคนบางกลุ่มอาจแค้นมองผ่านอย่างผิวเผิน ด้วยสังคมโลกยุคโซเชียลมีเดียที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เข้ามามีบทบาทในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์มองเห็นไลฟ์สไตล์ของเพื่อนมนุษย์ได้ง่ายดายมากขึ้น ทำให้เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบมากกว่าแต่ก่อนเห็นมุมมองที่หลากหลายทำให้การมองเห็นสตรีทอาร์ต เปลี่ยนมุมมองไปในรูปแบบใหม่ เห็นคุณค่ากับศิลปะแนวสตรีทอาร์ตมากขึ้นทำให้สตรีทอาร์ตได้รับความชอบธรรม ให้เป็นสิ่งที่จับต้องได้ เข้าถึงง่าย มีรูปแบบแนวคิดมากขึ้น เพื่อสื่อความหมายในรูปแบบต่าง ๆ ตามแนวคิดของศิลปิน หรือแนวคิดที่เหมาะสมกับพื้นที่ หรือภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมนั้นที่จะสามารถสร้างงานศิลปะแนวสตรีทอาร์ตได้

จากข้อมูลที่ผ่านมา สตรีทอาร์ตมีการพัฒนามาจากผลงานศิลปะบนกำแพง กราฟฟิตีที่มีแนวทางวัฒนธรรมตะวันตกจากแนวเพลงฮิปฮอป (Hip-Hop) กับการพัฒนาที่ส่งเสริมและรับใช้สังคมในด้านต่าง ๆ ประกอบกับการส่งเสริมต่อยอดการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในอีกนัยยะหนึ่งเพราะชุมชนหรือสถานที่ที่มีการปรับภูมิทัศน์ให้เกิดความงามขึ้นด้วยศิลปะแนวสตรีทอาร์ต ก็จะตามมาด้วยกระแสการถ่ายภาพร่วมกับผลงานศิลปะแนวสตรีทอาร์ตตามสถานที่แหล่งชุมชนหรือสถานที่นั้น ๆ จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้โดยปริยาย เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวไปในตัวและยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลงานของศิลปิน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งตัวศิลปิน ชุมชน และสังคม การศึกษาถึงคุณค่าของสตรีทอาร์ต เพื่อเป็นการพิสูจน์แนวคิด “สตรีทอาร์ตปรับภูมิทัศน์เสื่อมโทรมส่งผลต่อการมีจิตสำนึกร่วมดูแลสภาพแวดล้อม”

สตรีทอาร์ต (Street Art)

สตรีทอาร์ต เป็นชื่อที่หมายรวมถึงศิลปะที่ร่ายล้อมอยู่ในความเป็นชุมชนเมือง และสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยได้รับการพัฒนามาจากกราฟฟิตี้ที่เริ่มต้นด้วยการพ่นท์รไฟในเมืองนิวยอร์ก ในปี 1970 ช่วงที่มีการเคลื่อนไหวที่สำคัญจุดหนึ่ง ทั้งด้านการเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยช่วงเวลานี้เราเรียกว่า โปสท์ กราฟฟิตี้ (Post-Graffiti)

การนำเสนอรูปแบบใหม่ที่แตกต่างกันแบบที่ผ่านมามีเกิดขึ้นระหว่างผนังกำแพง ตลอดช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา เราสามารถเรียกช่วงระยะเวลานี้ได้ว่า เรเนซอง (Renaissance) ศิลปินจำนวนมากพยายามที่จะนำเสนอผลงานของตัวเองตามท้องถนน กำแพง หรือทุก ๆ ที่ ที่พวกเขาสามารถจะทำได้เพื่อนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ นำเสนอพลังแห่งการสร้างสรรค์กำแพงเปรียบได้กับหอศิลป์ขนาดยักษ์ที่ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ อย่างไม่ยากเย็น (แมนธูรี เต็งยะ, 2559, น. 2428)

พัฒนาการของสตรีทอาร์ตหรือโปสท์กราฟฟิตี้ได้ดำเนินไปพร้อมกับการคิดหาวิธี และเทคนิคใหม่ ๆ ในการทำงานที่แตกต่างไปจากเดิม ไม่เพียงแต่ใช้สีสเปรย์แต่เพียงอย่างเดียว เท่านั้น แต่ยังมีการผสมผสานการใช้ปากกาเคมีทำงานควบคู่กันไปด้วยและยังมีวัสดุต่าง ๆ ที่ใช้อีก ได้แก่ สเตนซิล สติกเกอร์ โปสเตอร์ สีอะคริลิก และแอร์บรัสเข้ามาร่วม อีกทั้งยังรวมไปถึงภาพถ่ายต่าง ๆ เช่น โฟโต้คอปปี (Photocopies) โมเสส (Mosaics) อีกด้วย (Louis Bou, 2005, p. 6-9)

ในขณะเดียวกันมีศิลปินสตรีทอาร์ตคนไทย รักกิจ ครอบยาเวช (2557, 2 มกราคม) ได้ให้ความหมายศิลปะแนวสตรีทอาร์ตไว้หลากหลายมุมมองที่น่าสนใจว่า สตรีทอาร์ตคือ ศิลปะที่อยู่บนพื้นที่สาธารณะทั่วไป หลายคนมักชอบมองว่าศิลปะแนวนี้เป็นสิ่งกวนเมือง แต่ผมอยากบอกว่าคนกวนเมืองก็มีหลายแบบ เป็นคนดีก็มีเหมือนคนในสังคมทั่วไปที่มีทั้งคนดีและคนเลวปะปนกันไป ความจริงแล้วสตรีทอาร์ตนั้นมีหลายแนว ตัวอย่าง สตรีทอาร์ตในประเทศไทย มีทั้งหมด 7 ประเภท ดังนี้

- Tag คือการเซ็นลายเซ็นหรือนามแฝงของแต่ละคน อย่างรวดเร็วโดยสเปรย์ กระป๋องหรือปากกา

- Throw-Ups คือการเขียนเร็ว ๆ ด้วยสีพื้นฐาน จำนวนน้อยนิยมใช้สีขาวดำ แสดงให้เห็นเส้นสายที่รวดเร็ว เป็นการเขียนตัวอักษรน้อยตัว มีเส้นตัดขอบเพื่อให้ดูมีมิติ ไม่เน้นความสวยงาม เพราะต้องทำแข่งกับเวลา

- Bubble จะมีสไตล์คล้าย ๆ กับ Throw Up แต่ Bubble จะมีมิติมากกว่า

- Character คือการพ่นเป็นรูปคนเสมือนจริง หรือรูปแบบอื่น ๆ

- Piece คือการพ่นทั่วไป โดยมีมือคนเดียวในชิ้นนั้นเป็นการพ่นสีสเปรย์ให้เป็นภาพ หรือตัวอักษรที่สวยงาม ใช้เวลานานในการสร้างสรรค์เพื่อให้ผลงานออกมาสมบูรณ์อย่างที่ใจต้องการ

- Wildstyle เน้นความสวยงามเช่นเดียวกับ Piece แต่เพิ่มการเกาะเกี่ยวของตัวอักษร สีเส้น และรูปทรงที่อ่านยากกว่า เพื่อแสดงถึงความเหนือชั้นในการดีไซน์ (“มารู้จัก Street art กันเถอะ”, 2558)

แนวคิดสตรีทอาร์ต

พัชรพล แดงรัตน์ (2561) กล่าวถึง การทำงานสตรีทอาร์ตว่า สตรีทอาร์ตเป็นการเรียกร้องบางอย่างที่รู้สึกว่าจะไม่ถูกต้อง พื้นฐานมาจากการขบถ (Rebellion) อย่างที่ประเทศอังกฤษเริ่มจากมีโรงงานข้ามชาติเข้าไปตั้งในเขตชุมชน ทำให้ผู้คนไม่เห็นด้วย จึงแสดงออกผ่านการทำงานศิลปะไปประท้วง บางคนกล่าวว่าสตรีทอาร์ตคืองานที่อยู่บนถนน บางทีจัดงานแล้วนำชอล์กไปขีดเขียนบนถนน แบบนั้นเปรียบเสมือนการทำกิจกรรมมากกว่า ส่วนตัวเห็นว่าหากไม่ได้พ่นประเด็นที่เสียดสีหรือทำร้ายจิตใจใคร ก็ไม่น่าเป็นปัญหา แต่อาจส่งผลทางอ้อมในเรื่องของความรู้สึก วัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมไทยมากกว่า ที่ก่อให้เกิดประเด็น เมื่อกล่าวแบบนี้หมายถึงว่า เราจะทำการสิ่งใดไม่ทำให้ทำร้ายจิตใจใคร ก็ไม่ต้องลงมือทำเสียดีกว่า เพราะการทำการสิ่งใดสักอย่างไม่มีใครเห็นตามด้วยทั้งหมด อาจมีทั้งคนชอบและคนไม่ชอบ ขณะเดียวกันถ้าเราทำงานศิลปะร่วมกับออร์แกนิกส์เป็นเรื่องราว มีวัตถุประสงค์ของงานชัดเจน การจัดการมีการคิดมาแล้วระดับหนึ่ง นั่นถือเป็นงานในอีกรูปแบบ แต่ถ้าเป็นศิลปินอิสระไม่ได้ทำในงานที่มีออร์แกนิกส์จะมีความง่ายในด้านความรู้สึกที่เรามีโอกาสในการคิดสร้างสรรค์งานแบบไม่ถูกตีกรอบ

เจนวิทย์ ลิ้มธรรมรงค์ (2556, 25 ธันวาคม) กล่าวถึงสตรีทอาร์ตไว้ว่า “ส่วนตัวชอบการวาดรูปมาตั้งแต่สมัยเด็ก ช่วงแรกเน้นวาดภาพเหมือน (Realistic Art) เป็นงานเพนต์ร่วมสมัย (Contemporary Painting) มีโอกาสได้แสดงผลงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จนกระทั่งปี ค.ศ. 2002 เริ่มมาถึง จุดอิมัตว ตอนนั้นอยากลองทำสิ่งใหม่ อยากทิ้งรูปแบบเดิม ๆ ชื่อเดิม (ซึ่งตอนนั้นใช้ชื่อ พี พีระพงษ์ ในวงการ) อยากเริ่มค้นหาอะไรใหม่ ๆ จึงเริ่มนำความเป็นสตรีทมาผสมผสานกับงานศิลปะจนเกิดเป็นงานสตรีทอาร์ตในรูปแบบของ P7 ซึ่งในยุคนั้นเป็นยุคแรกที่งานศิลปะแนวนี้เริ่มเข้ามาในประเทศไทย งานสตรีทอาร์ต คือ ศิลปะการแสดงออกอย่างอิสระ จุดเริ่มต้นคือการบ่งบอกตัวตนในที่สาธารณะ ซึ่งในงานของผมจะออกแนวกราฟฟิตี (Graffiti) ผสมกับสตรีทอาร์ตแล้วใส่แนวคิดแบบเพ้นต์ติ้งเข้าไปด้วย เมื่อหลายอย่างมารวมกันไม่ว่าจะเป็นการใช้สเปรย์ รูปแบบของงาน สัญลักษณ์ เลยส่งผลให้กลายเป็นฟรีสไตล์อาร์ตมากกว่า ส่วนใหญ่มักออกแบบงานไม่ซ้ำกัน หลายคนจะสร้างงานงานหนึ่งซ้ำ ๆ หรือเมื่อสร้างงานรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแล้วก็จะยึดรูปแบบนั้น แต่นั่นไม่ใช่แนวทางงานของผม สังเกตอย่างงานกราฟฟิตี แม้จะพ่นเป็นชื่อของคนคนนั้นก็จริง แต่พอนต์ที่พ่นบนผนังจะไม่ซ้ำกันเลย การออกแบบจะถูกปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ไม่มีหยุด”

รักกิจ ควรหาเวช (2557, 2 มกราคม) กล่าวถึง ผลงานสตรีทอาร์ตว่า “ผลงานสตรีทอาร์ต คือการทำงานศิลปะร่วมกับพื้นที่สาธารณะ ทั้งงานปั้น (Sculpture) งานมีเดีย (Media) งานเพ้นท์ติ้ง (Painting) หรือการพ่นสี (Graffiti) ทุกอย่างรวมเป็นงานสตรีทอาร์ตหมด ถ้าเรารู้จักสร้างสรรค์กับพื้นที่ที่เราเจอ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุค เริ่มจากการชักชวนของกลุ่ม P7 (เจนวิทย์ ลิ้มธรรมรงค์) ที่ชักชวนผมมาทำงานแนวนี้ ก่อนหน้านั้นผมเป็นคนทำงานบนคอมพิวเตอร์จึงนำเทคนิคการทำงานแนว Block Stencil ที่ถนัดมาต่อยอดผลงานด้วยการพ่นผ่าน Block Stencil หรือบล็อกที่ตัดไว้เป็นแบบต่าง ๆ ร่วมกับสีที่ดูสดใส พอทำนานเข้าก็รู้สึกว่าการพัฒนาต่อยอดจากการทำงานของเราได้ จนปัจจุบันสังคมให้การตอบรับมากขึ้นและมีการนำผลงานสตรีทอาร์ตไปทำเพิ่มขึ้นในที่ต่าง ๆ”

กล่าวได้ว่า ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานแนวสตรีทอาร์ตบนสถานที่สาธารณะจากการศึกษาพื้นที่เป็นหลักในเรื่องของรูปแบบการนำเสนอผลงานในเชิงบวกให้กับสังคม

เพื่อสนับสนุนส่งเสริมในทางที่เหมาะสม หากเป็นการเสียดสีสังคมควรสื่อสารบนพื้นฐานความเหมาะสมเช่นกัน ไม่ใช่ภาษาที่หยาบคาย สื่อสารผ่านสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายบนพื้นฐานความคิดที่สร้างสรรค์ สิ่งสำคัญไม่ใช่การแสดงออกทางอารมณ์ของศิลปินเพียงเท่านั้น ภาพผลงานสตรีทอาร์ตต้องเกิดประโยชน์ในเชิงรูปภาพที่ส่งเสริมให้กับสถานที่ด้วยสัญลักษณ์รูปแบบภาพ การแสดงออกอย่างอิสระด้วยการยินยอมของเจ้าของพื้นที่

สตรีทอาร์ตในสังคมไทย

สภาพแวดล้อม ที่หลายคนอาจหมายความว่า สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ สิ่งปลูกสร้าง ที่อยู่อาศัย บ้านเรือน ดึก อาคารสูง สถานที่ต่าง ๆ ที่ปลูกสร้างปะปนกันไป ไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือต่างจังหวัดก็จะพบเห็นภาพแบบนี้อยู่เป็นประจำ ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งแบบโดยตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้คนมองไม่เห็นกัน ใช้ชีวิตด้วยสภาพสังคมที่เร่งรีบเข้าทำงานเย็นกลับบ้านเข้านอน วนเวียนอยู่แบบนี้ เพื่อที่ต้องการหาเงินมาเลี้ยงปากท้องของตนเองและครอบครัว ทำให้สภาพสังคมตอนนี้มีปัญหาเรื่องของการมีจิตสำนึกต่อตนเอง คนรอบข้าง และสังคม โดย บุญพาด ชังคะมะโน (2543) ได้แสดงความเห็นว่า ช่องว่างระหว่างสังคม ความวุ่นวายของสังคมเมืองเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้คนเมินเฉยต่อความงามของสภาพแวดล้อม ไม่ใช่ไม่เห็นคุณค่าแต่ไม่มีเวลาคิด หรือไม่เคยคิดถึงสำคัญของสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมภายนอกพื้นที่ของตน ส่วนใหญ่สนใจแต่สภาพแวดล้อมภายในบ้านหรืออาคารที่ตนอยู่เท่านั้น อาจเป็นไปได้ที่แต่ละคนเห็นว่าภายนอกบ้านหรือนอกอาคารของตนไม่ใช่พื้นที่ของตน จึงไม่ได้ให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมภายนอก สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของเรื่องนี้คือการขาดมิตรภาพที่ดีต่อบุคคลที่อยู่ข้างเคียงหรือเพื่อนบ้าน ความคิดที่จะร่วมมือร่วมใจกันดูแลปรับปรุง พัฒนาสภาพแวดล้อมของกันและกันจึงไม่มี ต่างคนต่างถือว่าไม่ใช่ธุระของตน ใช้เวลากับการประกอบอาชีพ และอยู่กับครอบครัว ดีกว่าเสียเวลากับเรื่องสภาพแวดล้อมที่เป็นเรื่องไร้สาระ ช่องว่างระหว่างมิตรภาพทำให้คนเห็นแก่ตัว ไม่รับผิดชอบประโยชน์ของผู้อื่น มิน่าซ้ำยังสร้างปัญหาและภาระให้กับผู้อื่น เช่น กรณีของการทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลบริเวณที่รกร้างชอกอาคาร คลอง ใต้สะพาน เป็นต้น รวมไปถึงการทำลายทรัพย์สินสาธารณะด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น อยากชี้ให้เห็นว่าความมีจิตสำนึกของทุกคนเป็นเรื่องสำคัญ ที่น่าจะนำพาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของเมืองที่ดี ความงดงามจะเกิดขึ้นได้จะต้องได้รับการดูแลจากผู้นำประเทศ ผู้นำจังหวัด ผู้นำอำเภอ ผู้นำชุมชน เพื่อดูแลสภาพแวดล้อม รวมถึงสิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรมต่าง ๆ ปรับปรุงภูมิทัศน์ เส้นทางจราจร ระบบสาธารณูปโภคอื่น ๆ รวมถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นที่พักผ่อน และเกิดคุณค่าทางจิตใจ การสร้างสภาพแวดล้อม ให้มีระเบียบ สะอาด และสวยงาม ร่วมกับคนในชุมชนด้วยนั้น นอกจากการจัดการทางด้านการสร้างการปรับปรุง พัฒนาและดูแลสภาพแวดล้อมแล้ว เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและการสร้างตัวเชื่อมการมีจิตสำนึกของผู้คนในชุมชนนั้น จะเห็นได้ว่างานศิลปะประเภทงานสตรีทอาร์ตในสังคมปัจจุบันเป็นส่วนประกอบสำคัญตามแหล่งสถานที่ท่องเที่ยว ตามแหล่งชุมชน ประกอบเข้าไปในสถานที่หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เป็นอีกส่วนหนึ่ง ที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

งานศิลปะแนวสตรีทอาร์ตจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อภูมิทัศน์ที่จะทำให้เกิดคุณค่าทางความงามและความหมายทางด้านศิลปะ รวมทั้งคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสถานที่รวมถึงการแก้ปัญหาทัศนะที่ไม่ดีต่องานประเภทนี้อีกด้วย การสร้างงานสตรีทอาร์ตมีจุดประสงค์ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม นอกจากการสร้างสรรคผลงานของศิลปินที่สร้างสรรค์ให้เกิดความงามหลากหลายสไตล์แล้วนั้น ยังเป็นการมีจิตสำนึกที่ดีในการสร้างความสะอาด การอยู่ร่วมกันในสังคม ยังเป็นการจารึกบันทึกประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ การเล่าเรื่องราว สื่อความหมายที่ดีสร้างรายได้ในการท่องเที่ยวให้ชุมชนและสังคม

มุมมองท่องเที่ยวสมัยก่อนกับสมัยนี้มีความแตกต่างออกไป มุมมองในการท่องเที่ยวสมัยใหม่ในยุคที่ได้รับอิทธิพลจากโลกโซเชียล ผ่านกระบวนการบอกต่อด้วยรูปแบบการมองเห็นแอปพลิเคชันเฟสบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) ยูทูบ (YouTube) ติกต็อก (TikTok) และแอปพลิเคชันอื่น ๆ อีกมากมายที่ไม่ได้กล่าวถึง สื่อโฆษณาเข้าถึงผู้คนมากขึ้นเพียงทุกคนมีโทรศัพท์มือถือก็สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมได้ง่ายดาย

การผสมผสานระหว่างความทันสมัยกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ และน่าค้นคว้าหาความหมาย อาทิ การเกิดวัฒนธรรมลูกผสม

(Hybrid Culture) วัฒนธรรมมวลชน (Pop Culture) การเกิดขึ้นของกลุ่มชนชั้นกลางใหม่ ที่สร้างวัฒนธรรมย่อยจำนวนมาก การสำแดงบทบาทของสื่อมวลชนสมัยใหม่ที่สร้าง ภาพเสมือนจริงและผลิตค่านิยม ตัวตนทางสังคมแบบใหม่ ปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของไทย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องต้องเฝ้าติดตามทำความเข้าใจ หากอธิบายในปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมเกี่ยวกับการถ่ายภาพตามสถานที่ต่าง ๆ มุมมองแปลกใหม่ เพื่อนำมาโพสต์บนโลกโซเชียล การแชร์ การกดถูกใจ ทำให้การท่องเที่ยวมีความคึกคัก เพิ่มขึ้นกว่ายุคก่อน ๆ การท่องเที่ยว ที่เน้นวิถีชีวิตท้องถิ่นและชุมชน กำลังเป็นที่นิยม ทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ ซึ่งนำไปสู่ คำถามต่อไปว่าชุมชนท้องถิ่นไทยมีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวหรือยัง ถือเป็นโจทย์ที่ผู้นำด้านต่าง ๆ ต้องมองเห็นถึงความสำคัญ ซึ่งต่อมาก็เริ่มมีนโยบายรองรับ เกี่ยวกับแนวคิดนี้มากขึ้น

ในปี 2560 นโยบายรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ให้การท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือเสริมสร้างและยกระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น จากการกระจาย รายได้สู่ชุมชน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มอบมาตรการส่งเสริม การท่องเที่ยว 3 ประการ คือ 1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองรอง 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนที่แทรกอยู่ในเมืองหลัก 3) เชื่อมโยงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมอำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้นำแนวนโยบายดังกล่าว ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นไทยภายใต้แนวคิดชุมชนเติบโต เมืองไทยเติบโต Amazing Thailand Go Local โดยมีแนวคิดให้มีการส่งเสริมและพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง ซึ่งเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล ที่ต้องการสร้างความเจริญและยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชนบทให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน เน้นการสร้างงานให้กับชุมชนผ่านการใช้ทรัพยากรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผสานกับการต่อยอดเรื่องราว ผ่านทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า มีจุดเด่น เป็นที่นิยม

ของคนทั้งในและต่างประเทศ โดยภาครัฐจะทำหน้าที่ให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม จากนโยบายดังกล่าวตั้งแต่ปี 2560 ตามในเมือง เมืองรอง แหล่งชุมชนก็เริ่มมีการยกระดับ ปรับภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมด้วยผลงานศิลปะประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานประติมากรรม งานจิตรกรรม งานศิลปะแนวสตรีทอาร์ตหรือกราฟฟิตี้ เข้ามามีอิทธิพลและมีความสำคัญ ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงกับภาพลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ จึงมีความสำคัญยิ่ง ในการดำเนินการร่วมมือกับพันธมิตรหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายรัฐบาล และภาระหน้าที่ของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่นารายได้เข้าสู่ประเทศและชุมชนเพื่อยกระดับ มาตรฐานและสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน (การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย, 2561)

สตรีทอาร์ตเปลี่ยนแหล่งเสื่อมโทรมให้กลับมามีชีวิต

หลากหลายพื้นที่หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เริ่มมีแนวคิดการนำงาน สตรีทอาร์ตเข้ามาเปลี่ยนแหล่งเสื่อมโทรมให้กลับมามีชีวิต ยกตัวอย่าง จังหวัด กรุงเทพมหานคร ที่มีนโยบายสร้างมหานครปลอดภัย จึงมีแนวคิดปรับเปลี่ยนที่เปลี่ยว ให้เป็นที่ปลอดภัย นอกจากจะมอบหมายให้แต่ละเขตดำเนินการปรับปรุงที่รกร้างว่างเปล่า ให้เป็นพื้นที่ ที่เกิดประโยชน์แล้วนั้น การปรับปรุงภูมิทัศน์ต่าง ๆ โดยรอบสถานที่ก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่ในเมือง ตามซอย ตามริมคลองต่าง ๆ บางครั้งหากเราละเลยก็อาจกลายเป็น แหล่งมั่วสุม หรือก่อให้เกิดพื้นที่เสี่ยงต่อการอาชญากรรม การวาดภาพบนกำแพงเพื่อเป็น การปรับปรุงทัศนียภาพริมคลอง จึงได้ถือกำเนิดขึ้น เพราะนอกจากจะปรับปรุงคุณภาพน้ำในคลองแล้ว การปรับปรุงภูมิทัศน์รวมทั้งการอนุรักษ์และเสริมสร้างคุณค่าของคลองก็เป็นสิ่งสำคัญ ที่ควรดำเนินการ ปัจจุบันริมคลองในกรุงเทพมหานครที่มีสตรีทอาร์ตสวยงาม ได้แก่ ทางเดินริมคลองมหานาคใกล้ตลาดโบ๊เบ๊ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ทางเดิน ริมคลองยายสุน เขตดินแดง และทางเดินริมคลองวัดยานนาวา ชุมชนศรีสุริโยทัย เขตสาทร ที่ได้ผู้ที่ชื่นชอบ ศิลปะมาช่วยกันวาดภาพที่สวยงามบนกำแพง รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคลองด้วยศิลปะ บนกำแพง ทั้งยังเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

เข้าด้วยกัน ทำให้ปัจจุบันจุดที่มีภาพสตรีทอาร์ตกลายเป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ในการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้ร้านค้าที่อยู่ในละแวกนั้น มีรายได้เข้ามาเพิ่ม อาทิ ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม และสำหรับสตรีทอาร์ตคลองวัดยานนาวา ชุมชนศรีสุริโยทัย เขตสาทร ถือเป็นจุดนั่งใหม่ ที่เพิ่งสร้างเสร็จและเปิดตัวได้ไม่นาน ภายใต้โครงการสาทรร่วมใจ คลองสวย น้ำใส ไฟสว่าง Miracle of Sathon ด้วยการเปิดพื้นที่ทำ Canal Art: ศิลปะริมคลอง สร้างแลนด์มาร์ค ริมคลอง โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนและศิลปินมากกว่า 900 ชีวิต มาช่วยกัน ตกแต่งภาพวาดบนกำแพงความยาวรวมกว่า 620 เมตร รวมทั้งได้ติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง และ ติดตั้งตู้เขียวฝ่ายเทศกิจ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยชุมชนด้วย สำหรับคลองวัดยานนาวา เป็นคลองที่มีความสำคัญ เชื่อมโยงความเป็นมาของชุมชนต่าง ๆ ได้แก่ ชุมชนศรีสุริโยทัย ชุมชนบ้านแบบ และชุมชนโรงน้ำแข็ง อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวมความแตกต่างด้านศาสนา และ วัฒนธรรมที่สามารถอยู่รวมกันได้อย่างสมัคสมานสามัคคีและสันติสุข ประกอบด้วย ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพราหมณ์ นอกจากนี้คลองวัดยาน นาวายังนับเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ของเขตสาทร อีกด้วย อย่างไรก็ตามการปรับภูมิทัศน์บริเวณริมคลองด้วยสตรีทอาร์ต นอกจากจะสร้างความสวยงามดูสะอาดตาแล้ว วัตถุประสงค์อีกประการในการสร้างสรรค์ศิลปะนี้ก็เพื่อ ความปลอดภัย (เดลินิวส์, 2563)

สตรีทอาร์ตกับวัฒนธรรม สังคม และการเมือง

ย้อนไปเมื่อสิบกว่าปีก่อน ศิลปะบนกำแพงอย่างกราฟฟิตี้และสตรีทอาร์ตยังไม่เป็นที่เข้าใจของคนไทยมากนัก อาจเป็นเพราะข้อความหรือรูปวาดจากใครสักคนนั้นไม่สามารถสร้างความเข้าใจใด ๆ ให้กับผู้พบเห็นได้ สุดท้ายสิ่งที่เหลือไว้กลายเป็นร่องรอยความเปรอะเปื้อน ที่เต็มไปด้วยความขบถติดค้างอยู่บนผนังหรือกำแพงเก่าตามที่แตกต่างกัน

อนึ่ง สตรีทอาร์ตเปรียบเสมือนเป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งที่เชื่อมโยงวัฒนธรรม สังคม การเมือง กับผู้พบเห็นไว้ด้วยกัน จนทำให้ผู้คนมีทัศนคติการกลางแจ้งเกี่ยวกับศิลปะ แนวสตรีทอาร์ต สามารถรับชมได้ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ศิลปินได้รังสรรค์ไว้ตามแหล่งชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านกาแฟ แม้แต่ตามชอกตึก ซอยเล็ก ๆ วัด สถานที่ราชการ

โรงเรียน และสถานที่อื่น ๆ อีกมากมายที่ไม่ได้กล่าวถึง ทำขึ้นมาเพื่อได้เรียนรู้และชื่นชม มีสุนทรียภาพในการมองมากขึ้น เป็นสถานที่สร้างความประทับใจระลึกความทรงจำกับครอบครัว เพื่อนฝูง องค์กร เป็นจุดแลนด์มาร์ค เพื่อให้ผู้คนได้ปักหมุดสร้างความทรงจำ

ในปัจจุบัน สตรีทอาร์ตและกราฟฟิตี้เข้ามามีบทบาททางด้านการสื่อสารต่อผู้คนมากขึ้น ทั้งเป็นการสร้างไว้อาลัย และการทำแบบหมุนเวียน ไม่ว่าจะเป็นการสะท้อนถึงอดีต บอกเล่าเรื่องราวปัจจุบันหรือแม้กระทั่งบทบาทในการชี้นำทิศทางของผู้คนในอนาคต เพื่อให้เห็นภาพชัดขึ้นว่าศิลปะแนวสตรีทอาร์ตตามชุมชนเมือง ชุมชนเมืองรอง และตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในไทยและต่างประเทศ โดยจะนำเสนอให้เห็นผลงานศิลปะแนวสตรีทอาร์ต ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แหล่งผลงานศิลปะแนวสตรีทอาร์ต ทั้งไทยและต่างประเทศ

ที่มา : ผู้เขียน

1) Puerto Rico (เกาะเปอร์โตริโก สหรัฐอเมริกา)

เปอร์โตริโก ดินแดนเกาะในเครือรัฐของสหรัฐอเมริกา มีการนำเสนอประวัติศาสตร์ที่บันทึกไว้บนกำแพงผ่านซานฮวน เมืองหลวง โดยเฉพาะในย่านที่ครั้งหนึ่งเคยถูกปล่อยรกร้าง ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่าง Santurce ในสมัยที่กระแสกราฟฟิตี้ยังไม่ได้รับความนิยม จนเมื่อปี ค.ศ. 2010 ได้มีการจัดเทศกาลสตรีทอาร์ต Santurce es Ley (Santurce is law) ขึ้นในซานฮวน และที่แห่งนั้นได้กลายเป็นจุดหมายปลายทางใหม่สำหรับแฟนงานอาร์ตและนักฟนจากทั่วทุกมุมโลก

ผลงานที่เป็นแลนด์มาร์กสำคัญของเมืองอย่างภาพของ El Basta ชื่อว่า A Journey with More Shipwrecked than Sailors เป็นชื่อที่ได้จากหนังสือ Open Veins of Latin America เขียนโดย Eduardo Galeano แสดงถึงเรือสามลำของนักสำรวจชาวอิตาเลียน คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส อันได้แก่ Nina, Pinta, Santa Maria ที่ออกเดินทางข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกในปี ค.ศ. 1492 พร้อมลูกเรือเก้าสิบคน จนค้นพบดินแดนซึ่งเป็นเปอร์โตริโก จาเมกา ตรินิแดด และเวเนซุเอลา รวมทั้งลายเส้นรูปศพที่กายกองและภาพทะเลสีเลือดกว้างไกลเล่าถึงยุคสมัยอันรุ่งเรืองแห่งการค้าอาณานิคม นำมาสู่การตักตวงผลประโยชน์ระหว่างชนชั้นมากมาย จากภาพจะเห็นประเด็นสำคัญในแง่ของการสะท้อนให้เห็นคุณค่าเรื่องการอนุรักษ์สิ่งมีชีวิต ธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่ที่ถูกสร้างผลงานเป็นพื้นที่เชิงอนุรักษ์ของสัตว์ท้องทะเล แต่ก็มีโรงงานทำปลากระป๋องที่สร้างขึ้นติดกับพื้นที่ดังกล่าว ทำให้ภาพนี้เป็นประเด็นในสังคมถึงเรื่องศีลธรรม จริยธรรม ที่ควรจะเป็นนั้นมีความสำคัญมาก

ภาพที่ 2 A Journey with More Shipwrecked than Sailors

ที่มา : บุญนัสสวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2561)

2) Stavanger, Norway (เมืองสตาวังเงร์ ประเทศนอร์เวย์)

เข้าไปสำรวจโซนยุโรปกับพลังของสตรีทอาร์ตกันที่ประเทศนอร์เวย์ ณ สตาวังเงร์ เมืองท่าเก่าแก่ริมทะเลและศูนย์กลางอุตสาหกรรมปิโตรเลียมขุดเจาะน้ำมันอยู่ต่อเรือ รวมทั้งธุรกิจผลิตปลากระป๋องรายใหญ่ โดยในปี ค.ศ. 2001 ชาวเมืองจะยกกำแพงบ้านของตัวเองให้แก่ศิลปิน ไม่มีใครรู้ว่่านักพ่นจะสร้างรูปอะไร หรือมีแนวคิดแบบไหน แต่ไม่ว่าผลงานจะออกมาเป็นอย่างไร ทุกภาคส่วนล้วนเห็นพ้องต้องกันให้จัดแสดงภาพนั้นไว้หนึ่งปี

ซึ่งที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นในท้องถิ่น จนกลายมาเป็นงาน Nuart Festival เทศกาลศิลปะนานาชาติประจำปีที่เกิดขึ้นทุกเดือนกันยายน

ทั้งนี้ Nuart มุ่งมั่นที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องในระดับสากล ทำลาย และมีชีวิตชีวาสำหรับศิลปิน นักศึกษา ผู้ชมแกลเลอรี และสาธารณชนทั่วไป เป็นเหตุการณ์ที่พยายามสะท้อนวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมในการช่วยกำหนด ศิลปินชั้นนำของโลกมีอิสระในการแสดงออก อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ โดย Nuart มีบริการทัวร์ มีไกด์พาเที่ยวชมงานศิลปะต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วมุมเมือง ครอบคลุมวิวัฒนาการของ Stavanger ให้เป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางชั้นนำของโลกสำหรับสตรีทอาร์ต โดยทัวร์จะมีการแนะนำถึงรากเหง้าของการเคลื่อนไหว จากสถานการณ์และกราฟฟิตี้ ไปจนถึงศิลปะลายฉลุและจิตรกรรมฝาผนัง

ในอดีต Adrian Watson ประธานเจ้าหน้าที่บริหารของ Aberdeen Inspired ได้กล่าวในเทศกาล ความว่า “Nuart Aberdeen ได้ทิ้งมรดกอันน่าทึ่งไว้ในเมืองของเรา ซึ่งผู้อยู่อาศัย ธุรกิจ และผู้มาเยือนสามารถเพลิดเพลินได้ตลอดทั้งปี ได้เปลี่ยนการรับรู้ของทั้งคนในท้องถิ่นและผู้มาเยือนเอเบอร์ดีน และได้รับเสียงไชโยโห่ร้องไปทั่วโลก ในช่วงฤดูร้อน ผู้คนหลายพันคนไปเพลิดเพลินกับทัวร์เดินชมพร้อมไกด์ฟรี ซึ่งจะมีขึ้นระหว่างเดือนเมษายนถึงกันยายน และไม่ใช่แค่คนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีนักท่องเที่ยวจาก ทั่วยุโรปอีกด้วย เช่นเดียวกับคนทั่วโลกที่จะใช้เวลาค้นหาทุกสิ่งในใจกลางเมืองมีให้” (Yoair, 2565) ยกตัวอย่าง ผลงานที่โดดเด่นในเมือง ดังบริเวณหลังโรงแรม Scandic Stavanger City มีภาพวอลล์สตรีทที่ถูกฉีกเป็นชิ้น ๆ เห็นเลือดแดงฉาน ผลงานของ Roa สื่อถึงเรื่องราวในปัจจุบัน ซึ่งเล่าถึงประเพณีการล่าวาฬของนอร์เวย์ที่มีมาเนิ่นนาน ท่ามกลางกระแสต่อต้านรุนแรงจากกลุ่มอนุรักษ์ทั่วโลกด้านเทคนิคการสร้างสรรคศิลปินใช้การพ่นด้วยสีสเปรย์ของสัตว์ทะเลเป็นสีขาวดำสื่อถึงความหดหู่ และมีสีแดงแทนการเสียเลือดสีชีวิต เป็นนัยยะในการนำเสนอออกผ่านภาพผลงาน

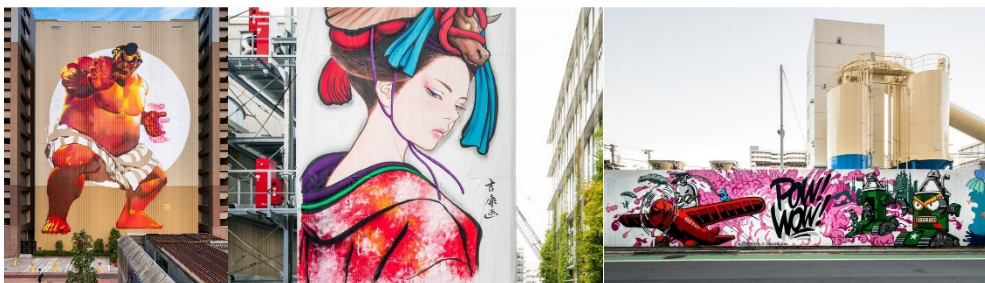

ภาพที่ 3 ภาพวาฬสีขาวดำ ผลงานของ Roa

ที่มา : บุญนัสสวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2561)

3) Japan (ประเทศญี่ปุ่น)

ญี่ปุ่น ประเทศแห่งความเจ้าระเบียบและความเคร่งครัดที่ดูแล้วไม่น่าจะมีกราฟฟิตี้แพร่หลายเท่าใดนัก แต่ทว่ากลับเป็นเวทีประชันฝีมือของศิลปินมากมาย ด้วยระบบการดูแลให้ความร่วมมือที่ดีจากภาครัฐและเอกชน ดังเช่น เกาะเทนโนซุโอล์ (Tennozu Isle) เขตชินางาวะ ในโตเกียว หนึ่งในศูนย์กลางการเผยแพร่ศิลปะ ที่มี What museum พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย Terrada art complex ศูนย์รวมแกลเลอรีที่ใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น Pigment tokyo สตูดิโอปฏิบัติงานศิลป์ และร้านอุปกรณ์ศิลปะดั้งเดิมของญี่ปุ่น และจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงงานสตรีทอาร์ตที่สร้างชื่ออย่างเทศกาล Pow! Wow! Tokyo ที่จัดขึ้นทุกปี โดยแรกเริ่มจัดขึ้นในปี 2015 เทศกาลดังกล่าว ทำให้สภาพแวดล้อมหรือภูมิทัศน์โดยรอบเมืองดูสดใสขึ้นทันตา ด้วยการแต่งแต้มสีสันลงตามตึกหรือกำแพงต่าง ๆ ซึ่งสร้างเอกลักษณ์ให้กับเกาะเทนโนซุโอล์ ทำให้มีความโดดเด่น และสร้างความแตกต่างไปจาก เมืองอื่น ๆ ในประเทศญี่ปุ่น

ภาพที่ 4 Explore the Street Art and Murals of Tokyo's Tennozu Isle

ที่มา : Johnny (2559)

4) Thailand (ประเทศไทย) โดยแบ่งออกเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง จังหวัดกรุงเทพมหานครฯ ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคอีสาน จังหวัดร้อยเอ็ด และภาคใต้ จังหวัดตรัง

กรุงเทพมหานครฯ

กรุงเทพมหานครฯ เมืองหลวงที่เป็นทั้งศูนย์กลางความเจริญ และแหล่งชุมชนที่หลากหลาย ซึ่งมีพื้นที่ที่เจริญแล้ว และยังคงมีอีกหลายพื้นที่ที่ยังต้องการการพัฒนาสภาพแวดล้อมหรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ “เขตสาทร” เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่หน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนริมคลองวัดยานนาวาเห็นพ้องร่วมกันที่จะพัฒนาพื้นที่เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำ และปรับทัศนียภาพริมคลองให้มีความสวยงาม โดยยึดหลัก “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติชุมชน วิถีชีวิต และของดีชุมชน ซึ่งเข้าถึงได้ด้วยการระดมความต้องการจากภายในชุมชน ใช้ทรัพยากร และต้นทุนของชุมชน สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการสร้างแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และสร้างคุณค่าบนทรัพยากร และเสริมด้วยแนวคิดโดยชุมชน เพื่อชุมชน

ประการสำคัญ คือ การเปิดพื้นที่ทำ Canal Art : ศิลปะริมคลอง สร้างแลนด์มาร์คริมคลอง โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน ซึ่งมีศิลปินมากกว่า 900 ชีวิต ช่วยกันตกแต่งภาพวาดบนกำแพงสตรีทอาร์ตความยาวรวมกว่า 620 เมตร ซึ่งจะเห็นได้ว่างานศิลปะอย่างสตรีทอาร์ตถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันใหม่ที่ดึงดูดผู้คนให้มาเที่ยวชมงานศิลปะเหล่านี้

ภาพที่ 5 ภาพผลงาน Sathon Canal Art Landmarks

ที่มา : Thaiza (2563)

เชียงใหม่

เชียงใหม่ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งในแง่ของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ที่มีวัดวาอาราม เส้นทางปั่นจักรยานรอบคูเมืองที่แสนจะคลาสสิก หรือจะเป็นวิถีคนเมืองที่เป็นเอกลักษณ์และที่ขาดไม่ได้เลยที่เชียงใหม่ต้องมีคือ “งานศิลปะ” ทั้งแบบล้านนา โบราณหรือศิลปะร่วมสมัย ในปัจจุบันสตรีทอาร์ต ในเชียงใหม่มีหลายจุด เช่น โครงการ Think Park กาดสวนแก้วถนนนิมมานเหมินท์ ถนนมูลเมือง และถนนราชวิถี รวมไปถึงสถานที่ “คลองแม่ข่า” คลองสายประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ที่ถือเป็น 1 ใน 7 ชัยมงคลของเมืองเชียงใหม่ ตอนนี้ได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้กลายเป็นจุดถ่ายภาพสุดร่มรื่น

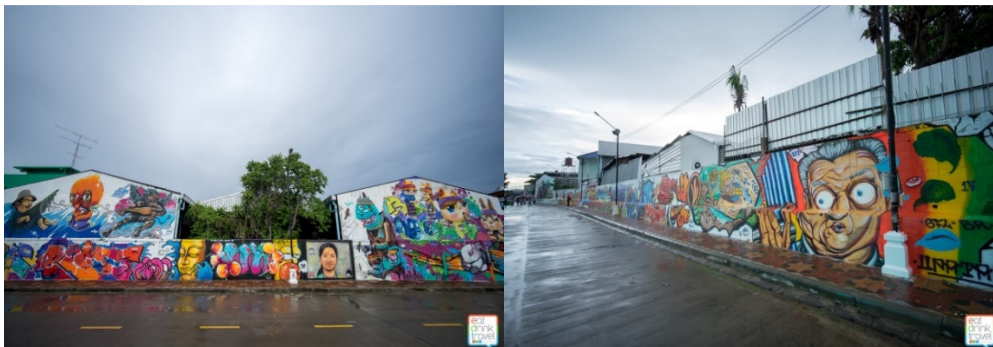

ภาพที่ 6 ภาพสตรีทอาร์ต ในจังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : CM108 ชาวเชียงใหม่ (2565)

ร้อยเอ็ด

ร้อยเอ็ด เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีผลงานสตรีทอาร์ตที่น่าสนใจ โดยตั้งอยู่ตรงบริเวณถนนคูเมืองทิศตะวันตก ด้านหน้าติดถนนสวนเฉลิมพระเกียรติภูมิพลมหารา ซึ่งบริเวณนี้นักท่องเที่ยวจะตื่นตาไปกับภาพความสวยงามของกำแพงกราฟฟิตี้สวย ๆ บนกำแพงระยะทางรวมประมาณ 200 เมตร ที่สะท้อนมุมมองความคิดความเป็นร้อยเอ็ดเข้าไปในผลงานสร้างสรรค์โดยเหล่าศิลปินเกือบ 50 ชีวิต จากทั่วภูมิภาคของไทย ที่ได้มาช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานชิ้นเยี่ยมนี้ร่วมกัน

ภาพที่ 7 ภาพสตรีทอาร์ต ในจังหวัดร้อยเอ็ด

ที่มา : Edtguide (2564)

ตรัง

แลนด์มาร์กเล็ก ๆ อีกหนึ่งจุดที่น่าสนใจของจังหวัดตรัง นั่นคือ สตรีทอาร์ต ภายใต้โครงการ “ตรังสวยด้วยโรตารี” วาดภาพสื่อถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนตรัง ตั้งสโลแกนที่ว่า “ถิ่นกำเนิดยางพารา เด่นสง่าดอกศรีตรัง ปะการังใต้ทะเล” มี 3 จุดด้วยกัน คือ 1) บ้านเลขที่ 17 ตึกซิโนโปรตุกีส ใกล้สี่แยกท่ากลาง ถนนราชดำเนิน 2) ร้านแว่นตา ท็อปเจริญ ปากซอยไทรงาม ตรงข้ามกับตึกซิโนฯ ร้านสิริบรรณ และ 3) บนผนังบ้านในซอย ไทรงาม

ภาพที่ 8 ภาพสตรีทอาร์ต ในจังหวัดตรัง

ที่มา : Triptravelgang (2560), Trang Street Art (2559)

จากมุมมองของผลงานสตรีทอาร์ตที่ถูกสร้างขึ้นทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ การสร้างสรรค์ของศิลปินมีการลำดับขั้นตอนในการทำงานอย่างชัดเจนในเรื่องของกรอบแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความงดงามทางศิลปะหรือสุนทรีภาพทางความงามต่อการมองเห็นของผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่ถูกสร้างสรรค์ผลงาน กระบวนการสร้างมีความชัดเจน

ตั้งแต่เริ่มต้นจากการวางแผนสู่การออกแบบและผ่านการยอมรับของเจ้าของพื้นที่อย่างถูกต้องก่อนจะลงมือสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้นการสร้างสรรค์ผลงานจะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือสร้างเพื่อพัฒนาพื้นที่นั้นจากความเสื่อมโทรม ทำให้เกิดความงามต่อการมองเห็นเกิดเป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตใจของคนอาศัยในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนั้น ยังเป็นการสร้างพื้นที่ให้เกิดคุณค่าต่อระบบเศรษฐกิจได้จากการที่เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาชมพร้อมกับการถ่ายภาพเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวกับสถานที่ที่สร้างสรรค์ด้วยงานศิลปะตามท้องถิ่น หรือคุณค่าของผลงานสตรีทอาร์ตที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมือง

สรุป

ผลงานกราฟฟิตีจากเดิมที่สร้างสรรค์ผลงานจากการระบายชุดขีดพ่นตามที่สาธารณะด้วยข้อความรูปภาพที่เสียดสีสังคม ระบายออกถึงความไร้อิสรภาพ ผู้ที่สร้างสรรค์ถูกมองว่าไร้การศึกษา ทำให้พื้นที่ดูสกปรกร้าง สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ผู้คนที่พบเห็นไม่เข้าใจและไม่รับรู้ถึงความงามในผลงาน กระทั่งผลงานศิลปะบนกำแพงถูกพัฒนามาจนกลายเป็น “สตรีทอาร์ต” ที่มีการพัฒนาขึ้นด้วยผู้ที่ยังคงเชื่อในผลงานศิลปะที่จะส่งความข้อความที่ดี ภาพศิลปะที่มีสุนทรีย์ด้านความงาม เพื่อสังคมและสถานที่ที่ดีขึ้นจากพื้นที่ที่ดูน่ากลัว สกปรก เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวอาชญากรรมได้ง่าย กลับกลายเป็นถนนที่ปลอดภัยขึ้น มีผู้คนสัญจรผ่านไปมาจนบางที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ที่มีความสวยงาม เกิดสิ่งใหม่ในพื้นที่มากมาย ความมีจิตสำนึกในการร่วมใจกันดูแลสภาพแวดล้อมของเมืองให้มีความงามของภูมิทัศน์ได้นั้น ต้องเป็นการร่วมมือกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน และจะเห็นได้ว่าผลงานศิลปะแนวสตรีทอาร์ต กราฟฟิตี หรือภาพวาดตามกำแพง ตึกสูง อาคารเก่า แหล่งชุมชนดั้งเดิม ร้านอาหาร และสถานที่สำคัญอีกหลายแห่ง ให้ความสำคัญกับบทบาทของภาพแนวสตรีทอาร์ต สิ่งสำคัญที่ทำให้ผลงานเหล่านี้มีความหมาย เนื่องจากไม่เพียงทำให้เกิดความสวยงามเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้คนรู้จักสถานที่นั้น ๆ ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน คนในชุมชนมีรายได้ หาเลี้ยงชีพและครอบครัวได้ ลดความเสี่ยง

ต่อการเกิดอาชญากรรม เมื่อสังคมดี วิถีชีวิตก็จะดีตามมา เหนือสิ่งอื่นใด การมีภาพวาดแนวสตรีทอาร์ตเกิดขึ้นมาในยุคสมัยนี้ทำให้ผู้คนหันมามองคนรอบข้างและใส่ใจกันมากขึ้น มีจิตสำนึกที่จะช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมทั้งในแหล่งชุมชน สังคมในประเทศ และสังคมโลก ทำให้ทั้งศิลปะยังคงงดงาม อยู่คู่กับสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ เพื่อให้เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

รายการอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). **Amazing Thailand Go Local**. [ออนไลน์].

ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.tat.or.th/th>

เดลินิวส์. (2563). **Street Art ศิลปะทางเดินริมคลอง สร้างชุมชนสวย-ปลอดภัย**.

[ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก

<https://d.dailynews.co.th/bangkok/793493/>

บุญพาด ชังคะมะโน. (2543). **ความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงอินทรีย์กับรูปทรงเรขาคณิต**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต ภาควิชาประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญมนัสสวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2561). **A Journey with More Shipwrecked than Sailors**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก

<https://adaybulletin.com/life-feature-street-art-effect/23782>

_____. (2561). **ภาพวาดสีชาวดำ ผลงานของ Roa**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ

11 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://adaybulletin.com/life-feature-street-art-effect/23782>

พัชรพล แดงรีน. (2561). **คุยมันๆ กับ ALEX FACE สตรีทอาร์ตคือการเรียกร้อง เรื่องราวสำคัญกว่าเทคนิค**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก

<https://www.prachachat.net/d-life/news-130780>

“มารู้จัก Street art กันเถอะ”. (2558). [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก <http://streetartbyrne.blogspot.com/2015/02/street-art.html>

แมนฤทธิ์ เต็งยะ. (2559). “จากวัฒนธรรมกราฟฟิตี้สู่งานสตรีทอาร์ตในประเทศไทย”.

Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9, 2: 2424-2436.

วันเฉลิม จันทร์พงษ์แก้ว. (2560). **คุณค่าทางการสื่อสารและมูลค่าทางธุรกิจของสตรีทอาร์ต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจบัณฑิตและการผลิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Bou, Louis. (2005). **Street Art The Spray File**. New York. Colin Design.

Castleman, C. (1984). **Getting up: Subway graffiti in New York**. London. The Mit.

CM108 ข้าวเชียงใหม่. (2565). “คลองแม่ข่า” คลองสายประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ที่ถือเป็น 1 ใน 7 ชัยมงคลของเมืองเชียงใหม่. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.cm108.com>

Edtguide. (2564). **ภาพสตรีทอาร์ต ในจังหวัดร้อยเอ็ด**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.edtguide.com/content/travel-selected/80087>

Johnny. (2559). **Explore the Street Art and Murals of Tokyo’s Tennozu Isle**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.spoon-tamago.com/2016/06/09/explore-the-street-art-and-murals-of-tokyos-tennozu-isle/>

Thaiza. (2563). **ผลงาน Sathon Canal Art Landmarks**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://thaiza.com/travel/city/478891/>

Trang Street Art. (2559). **โครงการภาพวาดผนัง Trang Street Art**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.facebook.com/people/TRANG-Street-ART/100081531072220/>

Triptravelgang. (2560). **ภาพสตรีทอาร์ต ในจังหวัดตรัง**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.triptravelgang.com/travel-thailand/44426/>

Yoair. (2565). เทศกาลศิลปะถนน Nuart ในเมืองสตาวังเงร์ ประเทศนอร์เวย์.

[ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2565. เข้าถึงจาก

<https://www.yoair.com/th/blog/nuart-street-art-festival-in-stavanger-norway/>

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

เจนวิทย์ ลิ้มธรรมรงค์. (2556, 25 ธันวาคม). ศิลปินสตรีทอาร์ตชั้นนำของประเทศ

ไทยประเภทออกแบบตัวละคร การฟนสเปรย์ งานสื่อออกแบบ. สัมภาษณ์.

รักกิจ ควรหาเวช. (2557, 2 มกราคม). ศิลปินสตรีทอาร์ตชั้นนำของประเทศไทย

ประเภทบล็อก Stencil. สัมภาษณ์.